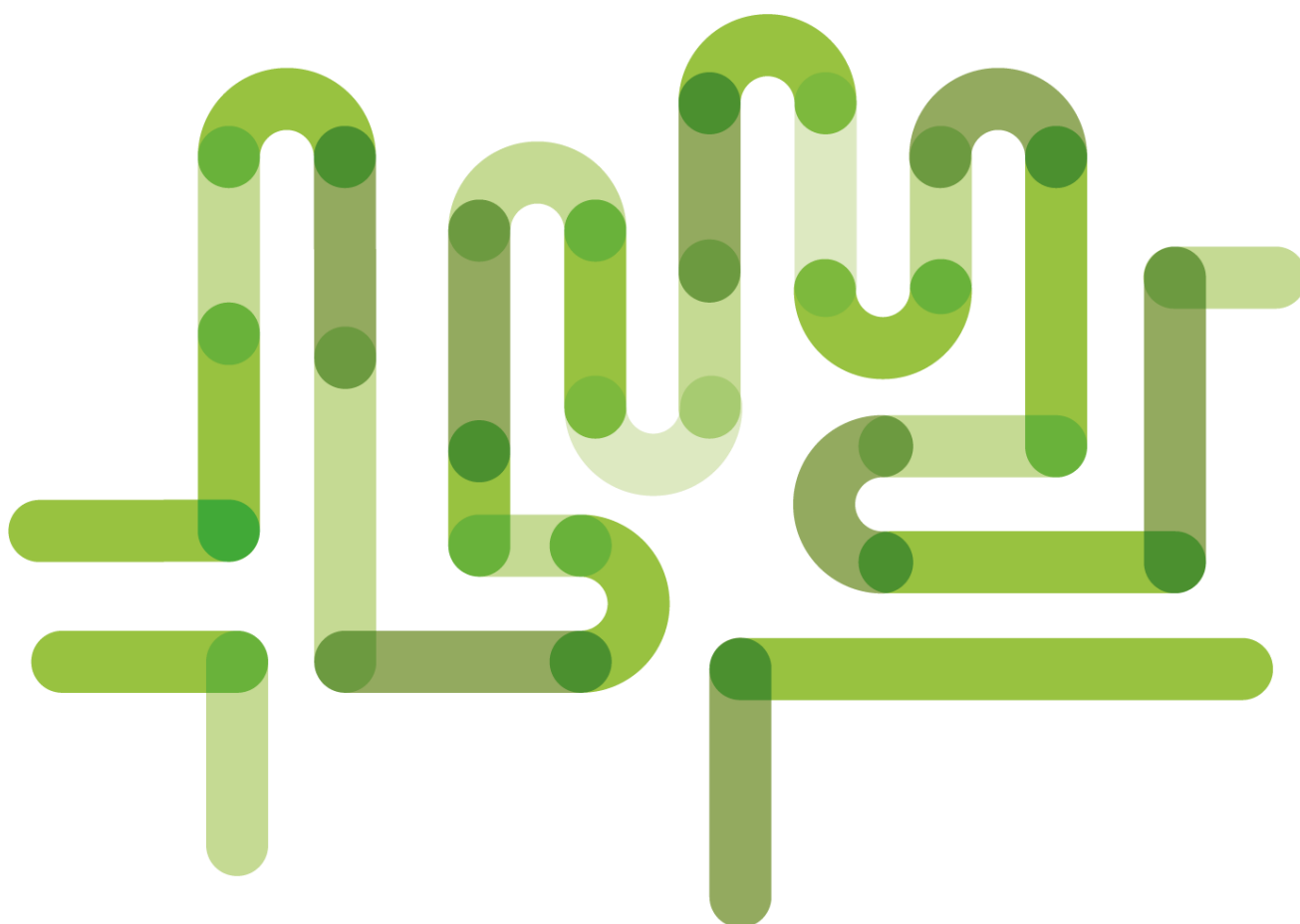

Newsletter #2

POPIS VODNIH VIROV V OBČINI HRPELJE-KOZINA

Že v projektu ENGREEN so popisovali kale in druge vodne vire na vplivnem območju Parka Škocjanske jame. V projektu ENGREEN 2 smo s popisom nadaljevali, osredotočili pa smo se na Občino Hrpelje-Kozina. Namen je bil pridobiti pregled nad stanjem vodnih teles v občini, tako vitalnih kot presušenih ali uničenih. Dobljena baza podatkov bo podlaga za prihodnje obnove ali čiščenja, v kolikor bodo za to na voljo sredstva.

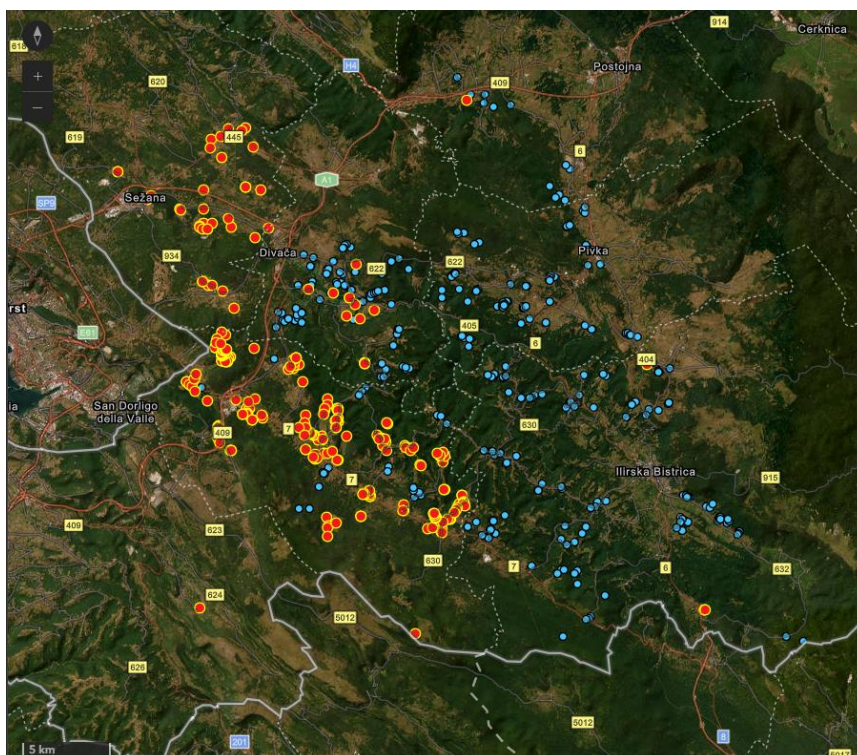
Na območju OHK najdemo kar nekaj različnih vodnih teles:

- Kali – manjša stoječa vodna telesa v kotanjah, obložena z glino ali ilovico, večina jih je ustvaril človek za napajanje živine,
- korita – običajno betonska, služila so napajanju živine ali pranju perila, lahko so se napajala iz izvira,
- vodnjaki in štirne za oskrbo s pitno vodo
- velbani studenci – poglobljeni in obokani izviri, ki so ohranjali vodo čisto, služili so za pitno vodo
- ledenice – poglobljene kotanje ali vrtače, obzidane s suhim zidom, ki so služile za spravilo ledu. Ledarstvo je v prejšnjem stoletju predstavljalo vir zaslužka.

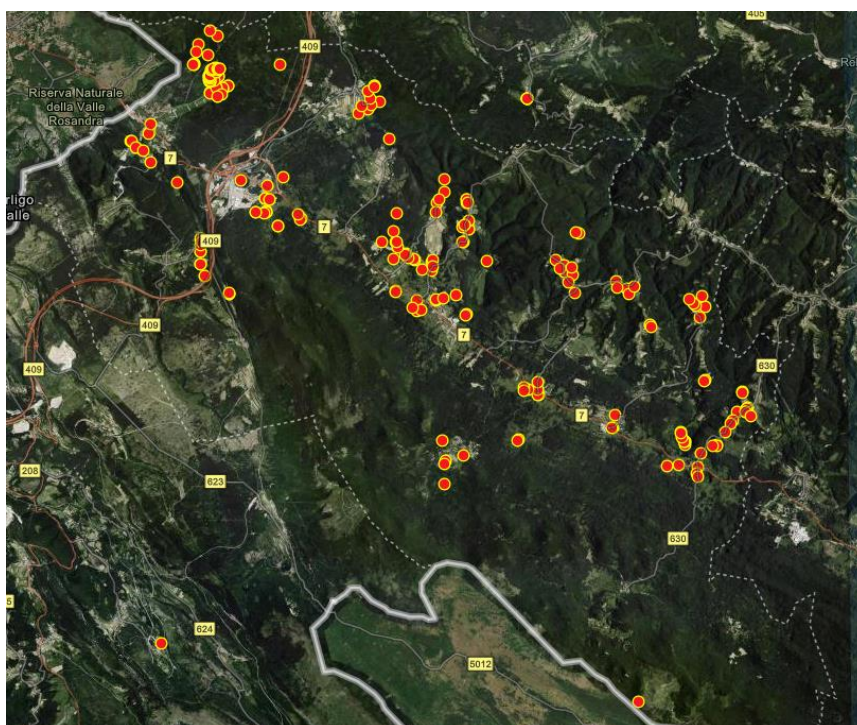
Ta vodna telesa predstavljajo zgodovino, kulturno dediščino in edinstvene habitate za živali in rastline. V preteklosti so ti objekti bili zelo dragoceni, voda v njih je bila kot zlato, vsak pa je služil svojemu namenu. S prihodom vodovoda je večina vodnih virov šla v pozabo, nekateri pa so prevzeli druge funkcije, predvsem naravovarstveno.

Popis vodnih virov smo izvedli tako, da smo kontaktirali predstavnika krajevne skupnosti, ki nam je potem dal kontakt prebivalcev vasi, ki so nas peljali okoli, pokazali vsa vodna telesa in povedali kakšno zgodbo. Pri tem smo si zabeležili lokacijo vodnega telesa, stanje, kako se telo polni z vodo, rabo v preteklosti in če smo videli kakšne zanimive vrste v ali ob vodnem telesu. Tekom projekta smo obiskali 20 vasi in skupno popisali nekaj več kot 200 različnih vodnih virov.

Območje občine Hrpelje-Kozina je geološko zelo razgibano, saj najdemo propustne in nepropustne kamnine, apnenec in fliš. Kraški teren je nekoliko revnejši z vodnimi viri, tu najdemo večinoma kale. Na flišu je pestrost večja, tu najdemo poleg kalov še izvire in velbane studence.

Slika 1: Popisani vodni viri preko projekta ENGREEN (modro) in ENGREEN 2 (rdeče).

Slika 2: Popisani vodni viri na območju občine Hrpelje-Kozina preko projekta ENGREEN 2.

Slika 3: kal v vasi Rožice.

Slika 4: korito pri vasi Javorje.

Slika 5: velban studenc v vasi Mihele.

Slika 6: ledenica v vasi Vrhpolje.

PONOVNA OŽIVITEV VINSKE CESTE LISON-PRAMAGGIORE: CIKEL SREČANJ, NAMENJENIH ODPIRANJU NOVEGA POGLAVJA V ENOGASTRONOMSKEM TURIZMU

VeGAL se podaja na pot valorizacije enoturističnih in krajinskih virov tudi prek cikla srečanj, namenjenih trajnostni ponovni oživitvi vinske ceste Lison–Pramaggiore, ki so bila organizirana v okviru projekta Interreg Italija–Slovenija ENGREEN 2. Ta projekt si ne prizadeva zgolj za promocijo območja, temveč tudi za njegovo povezovanje z zelenimi infrastrukturami, s čimer spodbuja bolj zavestno in celostno turistično izkušnjo.

Prvo srečanje tega cikla je potekalo 2. aprila 2025 na slikoviti terasi posestva Tenuta Planitia. Tam so župani nekaterih občin vzhodne Benečije skupaj s kmeti, vinarji in lokalnimi združenji začeli sodelovalni dialog za oblikovanje načrta celostne promocije območja. Ena od ključnih tem razprave je bila priprava poti, ki bi uravnotežile enogastronomski turizem z ohranjanjem tradicij in značilnosti lokalne krajine.

Na naslednjem srečanju, ki je potekalo 28. aprila 2025 v kleti Tenuta Polvaro Winery, so vinarji prispevali k oblikovanju »Dnevnika vinskega popotnika« (Diario dell'Eno-Viaggiatore), ki ga sestavljajo štiri značilne tematske poti. Med njimi »Le Città del Vino e la Civiltà Contadina« (Vinska mesta in kmečka kultura) ter »L 'archeologia del Vino« (Arheologija vina) ponujata doživetja, ki vodijo skozi zgodovinska mesta in arheološka najdišča ter bogatijo popotovanje z močnim pridihom lokalne kulture in zgodovine.

Naslednja pot, poimenovana »Terre di Acque raccontate da Hemingway« (Dežele voda, kot jih je opisal Hemingway), obiskovalce vabi k raziskovanju očarljivega terroirja vzhodne Benečije, medtem ko pot »Capitani d'Impresa e la Città Ideale« (Podjetniški kapetani in idealno mesto) postavlja v ospredje mesta, zasnovana na proizvodnih in družbenih načelih, ter ponuja edinstven vpogled v podjetniško zgodovino območja.

Dodaten korak naprej je bil storjen na srečanju 25. junija 2025 na posestvu La Castellina v kraju Pramaggiore, kjer je bil poudarek na oblikovanju doživljajske poti, imenovane »Cammino nella Venice Wine Road« (Pot po beneški vinski cesti). Ta projekt se zgleduje po dobrih praksah, kot sta »Via dei Terrazzamenti« (Pot po terasastih vinogradih) v Valtellini in »Cammino delle Colline del Prosecco« (Pot po gričih Prosecca), ter ponazarja, kako je lahko sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem ključno za uspeh enoturističnih pobud.

Proaktivno vključevanje mladih vinogradnikov, ponudnikov turističnih in gostinskih storitev ter lokalnih institucij se kaže kot ključ do prihodnjega uspeha, saj spodbuja razvoj vinskega turizma, ki bo pripomogel k temu, da bo vinska cesta Lison-Pramaggiore postala privlačna in trajnostna destinacija.

Ta srečanja predstavljajo pomembno fazo strateškega načrtovanja območja, saj si prizadevajo združiti enogastronomsko bogastvo z edinstvenimi, okolju prijaznimi in ekološko trajnostnimi kulturnimi doživetji. Končni cilj je vzpostaviti razpršen dogodek, ki bi združeval ta doživetja, ki izhajajo iz interpretacije območja, ter razširi turistično privlačnost regije, hkrati pa ohranjal biotsko raznovrstnost in lokalne tradicije. Zahvaljujoč projektu ENGREEN 2, ob stalni podpori lokalnih oblasti in aktivnem sodelovanju skupnosti, je vinska cesta Lison-Pramaggiore pripravljena, da znova vznikne kot ena od nosilk trajnostnega turizma.

Slike: Nekaj utrinkov s participativnih srečanj, ki jih je organiziral VeGAL.

OBNOVA KALOV LIPCE IN NA ZAVRTEH – NARAVI VRNJENA DRAGOCENA ŽIVLJENJSKA PROSTORA

V okviru projekta ENGREEN 2 je Občina Hrpelje-Kozina izvedla obnovo dveh kalov – Lipce in Na Zavrteh. Prvi poseg je bil izveden na kalu Lipce, ki se nahaja pri vasi Rožice ob travnati poljski poti. Kal je bil dotrajan vodno telo brez stalne prisotnosti vode, s poškodovanim suhim zidom in zaraščenim okoljem. Obnova je vrnila kalu funkcijo zadrževalnika površinske vode ter okrepila njegovo naravovarstveno in krajinsko vlogo.

Ob koncu leta 2024 se je pričela še obnova kala Na Zavrteh, ki leži v bližini vasi Nasirec in se nahaja znotraj območja Nature 2000 Kras. Dela so potekala v zimskem času, da bi kar najmanj motili občutljive vrste. Kal in njegova okolica sta bila pred obnovo močno zaraščena, v grmovju pa se je skrivala še ena manjša vodna kotanja. Med obnovo so odstranili vegetacijo, izčrpali vodo, izkopali mulj ter zatesnili dno s kakovostno glineno mešanico, kar omogoča daljše zadrževanje vode. Urejena je bila tudi povezava med severnim in južnim delom kala, kjer so bile zasajene sadike dreves, nameščena klop in informacijska tabla.

Cilj obnove obeh kalov je bil povrniti jima funkcijo kot življenjskega prostora za dvoživke, vodne rastline in druge prostoživeče vrste, hkrati pa prispevati k ohranjanju kulturne krajine in povečanju biotske raznovrstnosti. Pozitivni učinki obnove so bili vidni že spomladi 2025 – kal so ponovno naselile različne vrste dvoživk, kot so rjave in zelene žabe ter pupki, ob večernem poslušanju pa so zaznali tudi zeleno rego. Posebno pozornost je pritegnila tudi vodna rastlina z imenom vodna zlatica.

Obnovljena kala Lipce in Na Zavrteh tako ponovno postajata dragoceni zatočišči narave in obenem mirna kotička za vse, ki cenijo lepote kraške pokrajine.

MLINI NA GLINŠČICI

V petek, 27. junija, je v okviru evropskega projekta ENGREEN 2, ki ga sofinancira Evropska unija v sklopu Programa Interreg VI-A Italija-Slovenija, potekal večer, posvečen zgodovini vodnih mlinov ob Glinščici, s poudarkom na »Štranjevem malnu«. Prof. Vesna Mikolič je predstavila raziskavo Maurizia Radacicha, ki je osvetlil razvoj mlinov od Klanca do izliva pri Žavljah. Ob tej priložnosti so bili predstavljeni tudi novi informativni panoji v naravnem rezervatu. S pomočjo arhivskih virov in osebnih pričevanj potomcev zadnjega mlinarja je Radacich ustvaril dragoceno zgodovinsko pripoved o mlinih od Klanca do izliva pri Žavljah. Prof. Boris Pangerc je opozoril na zapletenost stare tehnične terminologije in pohvalil delo kot pomemben prispevek k ohranjanju kulturne dediščine.

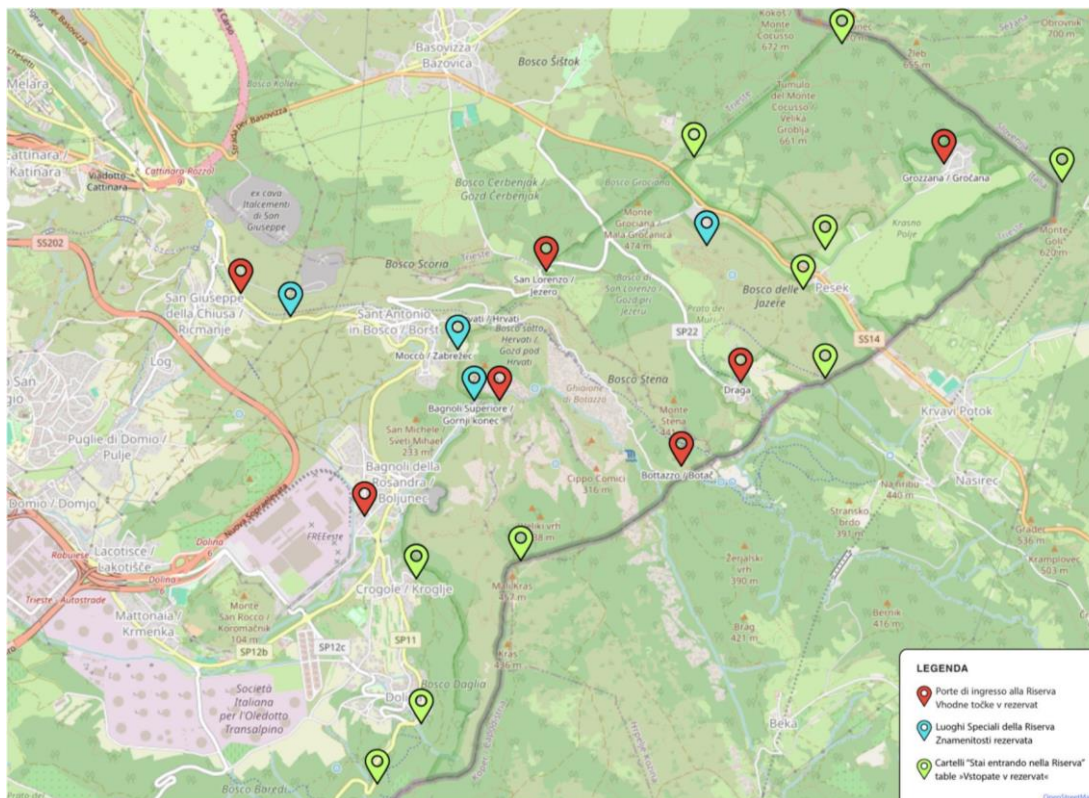
V nedeljo, 29. junija, je sledil voden pohod ob strugi Glinščice – od Sprejemnega centra do Zvirka, kjer je nekoč stal mlin Klinčca. Sprehod sta vodila Saimon Ferfolja in Maurizio Radacich, ki sta udeležencem približala zgodovino posameznih krajev.

Kmalu bo izšla tudi monografska publikacija, ki jo pripravlja Znanstveno-raziskovalno središče Koper. V njej bo zbrana celotna raziskava, z uvodnim strokovnim prispevkom prof. Mikolič ter prevodom v slovenščino, ki sta ga pripravila Petra Berlot Kužner in Boris Pangerc.

ZAKLJUČEN PROJEKT NOVEGA SISTEMA OZNAČEVANJA V NARAVNEM REZERVATU DOLINE GLINŠČICE

Občina Dolina je kot upravljavec Naravnega rezervata doline Glinščice uspešno zaključila projekt posodobitve, izboljšave in razširitve celotnega sistema označevanja v zaščitenem območju.

Ukrep je predvidel namestitve novih „oznak na območju“ – med drugim tabel in oglasnih desk – na strateških točkah območja, da bi izboljšali komunikacijo z javnostjo in omogočili jasnejšo, varnejšo in ozaveščeno rabo območja. Novi sistem je sestavljen iz treh vrst naprav:

- Tabla »Vstopate v rezervat«: postavljena na mestih, kjer pohodniške poti prečkajo mejo zaščitenega območja. Namenjena je predvsem pohodnikom, kolesarjem in v določenih primerih tudi konjenikom. Tabla je manjših dimenzij in vsebuje zemljevid rezervata ter pravila obnašanja in prepovedi.
- Tabla »Znamenitosti rezervata«: oznake, namenjene štirim »znamenitostim rezervata«, ki jih je določila občina, z vsebino izključno kulturnega značaja.
- Vhodne točke v rezervat: označevalni elementi na glavnih vstopih v območje, ki povečujejo prepoznavnost in identiteto rezervata.

Cilj projekta je bil izboljšati in poenostaviti komunikacijo z obiskovalci, tako da se jim omogoči boljša orientacija ter večja ozaveščenost o pravilni uporabi naravnega prostora.

Projekt je bil izveden v okviru evropskega projekta ENGREEN2, sofinanciranega s strani Evropske unije preko Programa Interreg VI-A Italija-Slovenija, katerega namen je izboljšati upravljanje čezmejnih zelenih površin in prispevati k ohranjanju biotske raznovrstnosti z izvajanjem konkretnih ukrepov na terenu.

Občina je na dosežen rezultat izjemno ponosna, saj projekt potrjuje njeno dolgoročno zavezanost trajnostnemu razvoju in varovanju naravne dediščine območja.